

Asia: VN/20544/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta laiksi perusopetuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 pykälään koskien oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointia?

Pykälän tavoite on erinomainen: oppilaiden oikeusturva edellyttää, että heidän arviointinsa on yhdenmukaista läpi valtakunnan ja opettajilla on selkeät kriteeristöt arviointityönsä toteuttamiseen. On myös tärkeää, että käyttäytymisen arviointi erotetaan omakseen irralliseksi yksittäisten aineiden osaamisen arvioinnista.

Ristiriitaisuutta yhdenvertaisuuteen tuo ajatus, että opetussuunnitelman vuosiluokittaminen tehtäisiin paikallisissa opetussuunnitelmissa. Paitsi, että arviointi olisi eri alueilla tästä syystä eriparista vaikuttaisi se myös asianmukaisten vuosiluokkaisten oppimateriaalien valmistamista, jotka parhaalla tavalla kohdistuvat juuri opetussuunnitelman mukaan opetettaviin asioihin.

Ohjaavan palautteen merkitys oppilaan ja hänen huoltajansa ymmärrykselle oppilaan osaamisen tasosta on hyvin tarpeellista. Siihen tulisi liittää arvio siitä onko oppilas saavuttamassa opetussuunnitelmassa määritellyn osaamisen tason ja tarvitseeko hän siihen tukitoimia. Erityisen kriittistä tämä on lukutaidon osalta: on huolehdittava riittävän ajoissa siitä, että oppilaan lukutaito riittää opintoihin seuraavan nivelvaiheen jälkeen kuten toiselta luokalta kolmannelle tai kuudennelta seitsemännelle siirryttäessä. Oppilasta on ryhdyttävä ajoissa auttamaan, mikäli näyttää siltä, että hän ei ole riittävää osaamisen tasoa saavuttamassa. Mikäli tätä tasoa ei tukitoimista huolimatta saavuteta, on perustuslain takaaman lapsen edun mukaista jättää hänet luokalleen kertaamaan opetus. Samalla tavalla kuin lukuvuositodistuksen osalta esityksessä on erinomainen määre realistisesta osaamisen tason kuvasta tulisi tämä realistinen kuva välittyä myös ohjaavassa palautteessa ja mahdollisissa välitodistuksissa.

On järkevää, että lain tasolla annetaan Opetushallitukselle mandaatti antaa tarkemmat määräykset tavoitteista ja arviointikriteereistä.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 a pykälään koskien oppilaan arvioinnista ja opinnoissa etenemisestä päättämistä?

Uusi pykälä on tervetullut. Opettajalle annetaan selkeästi oikeus arviointiin ja toisaalta säädetään huoltajan ja 15-vuotiaan oppilaan kuulemisvelvollisuudesta silloin kun arviointi johtaisi luokalle

jäämiseen. Tällä kohdin on kuitenkin korostettava pykälän 22 avoimen ohjaavan palautteen merkitystä korjaavien toimenpiteiden ajoissa aloittamiseksi.

Lainsäätäjän olisi hyvä erikseen todeta, että erilaisin kompensationsmenettelyin tai kesälisätehtävin ei voitaisi korvaavasti saada suoritetuksi jatko-opintojen kannalta välttämättömiä taitoja, joista erityisen olennainen on lukutaito. Ilman riittävää lukutaitoa oppilas ei voi opiskella muita aineita ja riski koulupudokkuuteen on ilmeinen. Tämä on keskeisintä ns. nivelvaiheiden ylitysten kohdalla.

Hallituksen esityksessä tuodaan esiin ajatus valtakunnallisesta koevastauspankista. Se nähdään keinona saattaa arviointiasteikot samalle tasolle koko maassa. Valtakunnallisia kokeita lainsäätäjä haluaisi välttää, ettei synny koulujen välisiä ns. ranking-listoja. Mikäli tällainen kysymyspankki luodaan, tulee sen käytön olla hyvin tarkkarajaisesti tarkoitettu valtakunnallisen arvioinnin yhdenmukaistamiseen etukäteen määriteltynä ajankohtina. Sitä ei tule käyttää jatkuvana aineistopankkina muihin tarkoituksiin. Oppimateriaalia, mukaan lukien erilaisia tehtäviä, on suuria määriä käytettävissä oppimateriaalikustantajien tarjoamana eikä valtion resursseja tule käyttää sellaisen aineiston tuottamiseen.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 22 b pykälään koskien todistuksia?

On hyvä, että tämä asia nostetaan lain tasolle.

Onko teillä muita huomioita esitykseen?

Esitys kokonaisuudessaan on oikeasuuntainen ja erittäin tarpeellinen. Kiitettävää on esityksen taustalla oleva opettajakunnalle tehty tutkimus. Se antaa hyvät perusteet tehdyille muutosesityksille.

Lainsäädäntömuutoksen keskeinen tavoite on taata kaikille oppilaille yhdenvertaiset mahdollisuudet saavuttaa yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittava osaaminen. Pelkkä arvioinnin yhdenmukaistaminen ei kuitenkaan täytä tätä tavoitetta, vaan oppilaiden tulee myös olla yhdenvertaisia koulutyötä tehdessään. Tilastot osoittavat, että oppilaat ovat hyvin erilaisessa asemassa käytettävissä olevien oppimateriaalien osalta riippuen siitä missä kunnassa he asuvat <https://kustantajat.fi/oppimateriaalit/kuntien-oppimateriaalipanostus> Osaamistakuuseen tulisikin lisätä oppilaan oikeus laadukkaaseen opettajan hänelle valitsemaan oppimateriaaliin. Laissa tulisi määritellä laadukas oppimateriaali opetussuunnitelman mukaiseksi ammattimaisesti kustannetuksi materiaaliksi. Tällainen lainsäädäntö on Ruotsissa.

Esityksessä viitataan opetussuunnitelmien perusteiden uudistamistarpeeseen. Näkemyksemme mukaan opetussuunnitelman uudistamistyölle ja sen voimaantulolle tulisi asettaa tarkat aikataulut pikaisesti, jotta eri toimijoille varmistetaan riittävän pitkät siirtymä- ja valmisteluajat. Entisen kaltainen yhteydenpito Opetushallituksen ja kustantajien välillä tulevasta opetussuunnitelmasta ja sen tavoitteista varmistaa sen, että opettajilla on valittavanaan uuden opetussuunnitelman mukaista oppimateriaalia eri kustantajilta kun opetussuunnitelma astuu voimaan.

Laiho Sakari
Suomen Kustannusyhdistys